

RESUMÉ:**Grundläggande anvisningar om dataskydd för kommunerna****Del III Den registrerades rättigheter och förverkligandet av dem**

Det huvudsakliga målet med dataskyddsförordningen är att stärka individens möjligheter att ha kontroll över sina egna personuppgifter. Det här handlar inte bara om enskilda rättigheter, utan om en mer övergripande skyldighet för personuppgiftsansvariga att aktivt se till att rättigheterna kan utövas och att göra det enkelt att utöva dem. Den här skyldigheten är särskilt viktig för kommunerna, eftersom de behandlar stora mängder personuppgifter för att kunna fullgöra sina lagstadgade uppgifter, ofta känsliga personuppgifter om många kategorier av registrerade.

Anvisningarna är ett praktiskt arbetsredskap för kommuner och samkommuner. Syftet med anvisningarna är inte bara att redogöra för lagstiftningen, utan att hjälpa till att utveckla god praxis. De sammanfattar skyldigheterna enligt lagstiftningen, rekommenderade förfaranden och de tolkningslinjer som behövs i det dagliga arbetet. Tanken bakom anvisningarna är att dataskydd inte uppnås enbart genom att reagera på förfrågningar, utan genom att planera processerna i förväg.

Därtill påminner anvisningarna om att de registrerades rättigheter bara är en del av dataskyddsskyldigheterna. Den personuppgiftsansvarige har också omfattande skyldigheter, såsom dokumentations- och ansvarsskyldighet samt skyldighet att säkerställa att behandlingen är lagenlig.

Sammanfattning

- Målet med dataskyddsförordningen är att öka individens möjligheter att bestämma över sina egna uppgifter
- Den personuppgiftsansvarige ska aktivt göra det lättare för de registrerade att utöva sina rättigheter
- Anvisningarna är ett praktiskt arbetsredskap för kommunerna
- Rättigheterna är en del av större helhet

Den registrerades rättigheter

I dataskyddsförordningen fastställs en rad rättigheter som gör det möjligt för en person att ha kontroll över behandlingen av sina personuppgifter. Till dessa rättigheter hör bland annat rätt att få information om behandlingen, rätt att granska uppgifterna, rätt att få felaktiga uppgifter rättade och i vissa fall få uppgifter raderade eller invända mot behandlingen.

Alla rättigheter kan dock inte tillämpas på alla situationer. Den avgörande faktorn är den rättsliga grunden för behandlingen. Kommunernas grund för behandling av personuppgifter är ofta en lagstadgad skyldighet eller utövning av offentlig makt. I sådana fall kan rättigheterna vara mer begränsade än i situationer där behandlingen grundar sig på till exempel samtycke eller avtal.

Det är den personuppgiftsansvariges ansvar att fastställa vilka rättigheter som kan utövas i en viss situation. Detta kräver en god kartläggning och dokumentation av behandlingsåtgärderna.

Sammanfattning

- Den registrerade har ett antal rättigheter enligt dataskyddsförordningen
- Rättigheternas omfattning beror på den rättsliga grunden för behandlingen
- I kommunerna är rättigheterna ofta mer begränsade på grund av lagstadgade skyldigheter
- Den personuppgiftsansvarige ska bedöma rättigheterna från fall till fall

Transparent information

Den registrerade kan bara utöva sina rättigheter om han eller hon vet vilka uppgifter som behandlas och varför. Därför måste den personuppgiftsansvarige tillhandahålla information om behandlingen på ett tydligt, begripligt och lättillgängligt sätt. Uppgifterna ska vara aktuella, och de ska alltid uppdateras om det sker ändringar i behandlingen.

Det finns många sätt att tillhandahålla information: via webbplatser, genom brev eller e-post och till och med genom visuella presentationer. Det viktiga är inte formen utan begripligheten. Behoven för särskilda grupper, såsom barn eller personer med ett främmande språk som modersmål, ska beaktas.

Det rekommenderas att informationen presenteras i flera lager, med en kortfattad översikt först, följt av en möjlighet att få mer detaljerad information.

Sammanfattning

- Informationen om hur uppgifterna behandlas ska vara tydlig, begriplig och aktuell
- Formen är fri, innehållet avgör
- Särskilda grupper ska beaktas separat
- Information som presenteras i lager förbättrar begripligheten

Rätt att granska uppgifterna vs begäran om information enligt offentlighetslagen

Rätten att få tillgång till uppgifter enligt dataskyddsförordningen gäller en persons egna personuppgifter. En begäran enligt offentlighetslagen avser däremot en myndighets handlingar. Deras syften skiljer sig från varandra: dataskyddet tryggar individens rättigheter, offentlighetslagen tryggar öppenheten i myndigheternas verksamhet.

I praktiken kan begäran vara otydlig. Då ska myndigheten fastställa vilken lag begäran grundar sig på, och vid behov behandla begäran enligt båda bestämmelserna.

Sammanfattning

- Rätt till dataskydd = egna personuppgifter
- Offentlighetslagen = myndighetens handlingar
- Olika syften: integritet vs öppenhet
- En otydlig begäran ska klargöras

Övriga rättigheter

Den registrerade har rätt att få felaktiga uppgifter korrigerade och i vissa fall få uppgifter raderade samt rätt att begränsa behandlingen, flytta uppgifter mellan system och göra en invändning mot behandlingen. Dessutom har den registrerade rätt att inte bli föremål för automatiserat beslutsfattande utan rättslig grund, att återkalla sitt samtycke och att informeras om säkerhetsincidenter.

Dessa rättigheter är inte ovillkorliga. De kan till exempel begränsas när behandlingen grundar sig på en lagstadgad skyldighet.

Sammanfattning

- Den registrerade har ett antal övriga rättigheter när det gäller kontrollen över uppgifterna
- Rättigheterna gäller inte automatiskt i alla situationer
- Lagstadgad behandling kan begränsa rättigheterna
- Den personuppgiftsansvarige ska bedöma tillämpningen från fall

Förfarande för hantering av en begäran

Dataskyddsförordningen anger inte vilken form en begäran ska ha. Begäran kan vara skriftlig eller muntlig, och den personuppgiftsansvarige får inte kräva att den görs i en viss kanal. En organisation måste dock se till att den har tillräcklig information för att kunna hantera begäran, och att den kan verifiera identiteten på den som gör begäran.

Identifieringen ska vara tillräckligt säker men proportionerlig, och det ska säkerställas att identifieringen inte hindrar den registrerade från att utöva sina rättigheter. Vid behov kan

man be om mer information, men man får inte samla in mer information än vad som är nödvändigt.

En begäran ska besvaras utan onödiga dröjsmål, inom en månad. Tidsfristen kan förlängas med högst två månader, i komplicerade fall.

Att utöva sina dataskyddsrättigheter är i regel avgiftsfritt. En avgift kan endast tas ut i vissa situationer, såsom vid upprepade eller uppenbart ogrundade begäranden.

Om behandlingen av personuppgifterna läggs ut på någon annan aktör är det ändå den personuppgiftsansvarige som är ansvarig för att rättigheterna kan tillgodoses. Detta kräver avtalsenliga skyldigheter för den som behandlar uppgifterna (personuppgiftsbiträdet).

Ansvar, processer och utbildning ska fastställas tydligt inom organisationen. Ansvarsskyldigheten kräver dokumentation av hur rättigheterna tillgodoses.

Sammanfattning

- Begäran kan vara fritt formulerad
- Identiteten ska fastställas på ett proportionerligt sätt
- Svarstiden är i allmänhet en månad
- Utövandet av rättigheterna är i regel avgiftsfritt
- Ansvar, processer och dokumentation ska vara i ordning

Nekande av utövande av rättigheter och sökande av ändring

Utgångspunkten är att den registrerade ska kunna utöva sina rättigheter. Att neka detta är endast tillåtet om det finns en rättslig grund för det, till exempel att identiteten inte kan fastställas eller att rätten begränsas av speciallagstiftning. Att det vore arbetsdrygt är inte en godtagbar grund.

Om begäran avslås ska den personuppgiftsansvarige ange skälen till detta och informera om rättsmedel. Den registrerade kan föra ärendet till tillsynsmyndigheten för behandling.

Om ett förvaltningsbeslut har fattats i saken, kan beslutet överklagas hos förvaltningsdomstolen. Dessa rättsmedel kan användas parallellt.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolens avgörande har den registrerade rätt att anföra besvär direkt till förvaltningsdomstolen över ett myndighetsbeslut som baserar sig på dataskyddsförordningen. Detta understryker vikten av ett effektivt rättsskydd.

Besvärsrätten begränsar sig inte alltid endast till den registrerade. Om beslutet påverkar en annan persons rättigheter kan också denna person ha besvärsrätt som part.

Sammanfattning

- Huvudregeln är att rättigheterna ska tillgodoses
- Avslag kräver laglig grund
- Den registrerade har rätt att söka ändring hos myndigheten eller domstol
- Rättsmedlen kan vara parallella
- Också andra parter kan ha rätt att överklaga

Avslutningsvis

Det viktigaste budskapet i anvisningarna är att tillgodoseendet av dataskyddsrättigheter inte är en enskild administrativ uppgift utan en systematisk verksamhetsmodell. Den kräver tydliga processer, utbildad personal, dokumentering och förutseende planering. Ju bättre en organisation känner till sina egna dataflöden och sina behandlingsgrunder, desto smidigare kan den i praktiken tillgodose de registrerades rättigheter.

Samtidigt betonar anvisningarna vikten av balans: den registrerades rättigheter är starka, men inte obegränsade. Den personuppgiftsansvarige ska i varje enskilt fall göra en avvägning mellan rättigheterna, lagstiftningen, andra personer och kommunens uppgifte

Sammanfattning

- Dataskyddsrättigheter kräver systematiska verksamhetsmodeller
- Förutseende planering underlättar hanteringen av begäranden
- Rättigheterna är starka men inte obegränsade
- Rättslig bedömning från fall till fall är nödvändigt